

Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті
Тарих факультеті
Археология, этнология және музеология кафедрасы

**«Тарихи өлке тану» пәні бойынша қорытынды емтихан жүргізу
бағдарламасы және әдістемелік ұсыныстары**

«5B041900 – Археология және этнология»
мамандығы бойынша білім беру бағдарламасы

Алматы, 2021 жыл

Құрастырушы:

Қалыш А.Б., т.ғ.д., Археология, этнология
және музеология кафедрасының профессор
м.а.

(дайындалған - А.Ж.Т., лауазымы, дәрежесі
және атағы)

«Тарихи өлкетану» пәні бойынша қорытынды емтихан жүргізу бағдарламасы
және әдістемелік ұсыныстары кафедра мәжілісінде қаралып, ұсынылды «__»
_____ 2021 ж., хаттама №_____

Кіріспе

Қорытынды емтихан 15 аптада алған білімнің нәтежиесі ретінде жазбаша түрде жүргізіледі.

Төмендегі тақырыптар бойынша тапсырмалар беріледі:

- 1.Тарихи өлкетану нысаны, пәні, міндеттері, мақсаттары мен негізгі ұстанымдары.
- 2.Тарихи өлкетануды зертеудің негізгі формасы мен әдістері.
- 3.Жазбаша дерек-көздің, ауызекі халық шығармашылығының және басқа да дерек-көздердің тарихи өлкетанудағы рөлі.
4. Орта ғасырдағы Қазақстанның тарихи өлкетану деректері.
5. Кейінгі орта ғасырдағы Қазақстанның тарихи өлкетану деректері.
6. Тарихи өлкетанудағы археологиялық деректер.
7. Тарихи өлкетанудағы этнологиялық деректер.
8. Тарихи өлкетанудағы статистикалық-демографиялық деректер.
9. Топонимика – тарихи өлкетанудың дереккөзі.
- 10.ХVІІІ – ХІХ ғғ. екінші жартысындағы тарихи-өлкетану зерттеулерінің дамуы.
- 11.ХІХ ғ. соңы мен ХХ ғ. басындағы тарихи-өлкетану зерттеулерінің дамуы.
- 12.1930-1980 жылдарындағы Қазақстандағы өлкетанудың дамуындағы ғылыми мекемелердің рөлі.
- 13.Өлкетану зерттеулеріндегі музейлердің рөлі.
- 14.Мұрағаттанудың тарихи өлкетанумен және тағы басқа ғылымдармен байланысы.
- 15.Өлкетану мен республиканың ескерткіштерін қорғау қоғамының өзара байланысы.

Емтихан тапсыру кезінде студенттер қабілетті болуы тиіс:

- тарихи өлкетандағы қалыптасқан және қазіргі кезде кең тараған талдаудың теориялық және әдіснамалық негіздерін білу;
- тарихи өлкетанудағы дереккөздерінің информативтік және аналитикалық мәліметтерін қолдану;
- туған өлкенің тарихын зерттеу үдерісінде қолданылатын гуманитарлық ғылымдардың ерекшеліктерін пайдалану;
- жаңа және егемендік Қазақстан жағдайындағы тарихи өлкетануға байланысты көзқарастарды сыни бағалау және талдау;

- өлкетану саласындағы музейлердің, мұрағаттардың, ескерткіштерді қорғау қоғамының өзара байланыстарын ескеру және құрастыру әдістерінің жүйесін құру.

«Тарихи өлкетану» пәнінің бағдармалық сұрақтары

1. Тарихи өлкетану пәні нені зерттейді.
2. Тарихи-мәдени ескерткіштердің сипаты.
3. «Мәдени мұра» ұлттық стратегиялық тарихи өлкетанудағы бағдарламасының маңызы.
4. Қазақстандағы тарихи өлкетанудың негізгі ұйымдастыру формалары мен кезеңдері.
5. XVIII ғ. ғалымдар, қоғам қайраткерлері, саяхатшылар көмегімен өлкетануға байланысты мәліметтердің жиналуы.
6. XIX-XX ғғ. ғалымдар, қоғам қайраткерлері, саяхатшылар көмегімен өлкетануға қосқан өзіндік үлестері.
7. Орыс географиялық қоғамының және оның бөлімшелерінің облыстық статистикалық комитеттерінің өлкетанушылық жұмыстары.
8. Орыс географиялық қоғамының Семей (1903-1916), Түркістан (1868), Жетісу (1879), Сырдария (1887) облыстық статистикалық комитеттерінің өлкетанушылық жұмыстары.
9. Қырғыз өлкесін зерттеу қоғамы революциядан кейінгі өлкетану жұмысының орталығы.
10. Қазақстанды зерттеу қоғамының Орынбор, Қызылорда, Алматы бөлімшелері уақытындағы қызметі.
11. Алматыдағы өлкетану конференциясы. 1930 ж.
12. Қырғыз өлкесін зерттеу қоғамы революциядан кейінгі өлкетану жұмысының орталығы.
13. Қазақстанды зерттеу қоғамының Орынбор, Қызылорда, Алматы бөлімшелері уақытындағы қызметі.
14. Қазақстан өлкетанушыларының орталық бюросының құрылуы. 1932 ж.
15. Алматыдағы өлкетану конференциясы. 1930 ж.
16. Орынбор (1831), Омбы (1878), Семей (1883), Жетісу (1898), Қостанай (1915) өлкетану музейлерінің құрылуы.
17. Кеңес дәуірі кезеңіндегі жаңа музейлердің жұмысы: Орал (1920), Көкшетау (1920), Шымкент (1921), Ақмола (1923), Петропавл (1924). Орынбор музейінің
18. Археология ғылымының тарихи өлкетанумен байланыстылығы
19. Отандық өлкетанудағы этнография ғылымының орны.
20. Ескерткіштердің зерттелуіндегі палеографияның орны.
21. ХҮІІІ ғасырдағы орыс зерттеушілерінің тарихи-өлкетанулық деректері.
22. ХІХ ғасырдағы орыс зерттеушілерінің тарихи-өлкетанулық деректері.
23. Қытайлық тарихи-өлкетанулық деректері.
24. Орта ғасырлық шығыс зерттеушілерінің тарихи-өлкетанулық деректері.

25. Ұлы Жібек жолының тарихи маңызы.
26. ҚР Орталық Мемлекеттік музейінің өлкетанулық жұмыстары.
27. ҚР Орталық Мемлекеттік мұрағатының тарихи өлкетанулық жұмыстары.
28. Қазақстадағы кітап ісінің қалыптасуы.
29. «Туркестанские ведомости» газетінің тарихи-өлкетанулық деректілігі.
30. «Қазақ» газетінің тарихи-өлкетанулық деректілігі.
31. «Түркістан уалаяты» газетінің тарихи-өлкетанулық деректілігі.
32. «Семиреченские ведомости» газетінің тарихи-өлкетанулық деректілігі.
33. Ерте ортағасырлық сәулет өнері ескеркіштерінің тарихи маңызы.
34. «Туркестанские ведомости» газетінің тарихи-өлкетанулық деректілігі.
35. Қазақстандағы тарихи өлкетанудың негізгі ұйымдастыру формалары мен кезеңдері.
36. XVIII ғ. ғалымдар, қоғам қайраткерлері, саяхатшылар көмегімен өлкетануға байланысты мәліметтердің жиналуы.
37. Қазақстандағы тарихи өлкетануға сіңірген еңбектері.
38. XIX-XX ғғ. ғалымдар, қоғам қайраткерлері, саяхатшылар көмегімен өлкетануға қосқан өзіндік үлестері.
39. Орыстың географиялық қоғамының Қазақстандағы өлкетануды дамытудағы рөлі.
40. Орыс географиялық қоғамы. Орыс географиялық қоғамының және оның бөлімшелерінің облыстық статистикалық комитеттерінің өлкетанушылық жұмыстары.
41. Түркістандағы археология әуесқойлары үйірмесі (1895-1917).
42. XX ғасырдың 20-30 жылдарындағы Қазақстандағы тарихи өлкетану.
43. Қырғыз өлкесін зерттеу қоғамы революциядан кейінгі өлкетану жұмысының орталығы.
44. Қырғыз өлкесінің Орынбор қоғамының еңбектері.
45. Қазақстан өлкетанушыларының орталық бюросының құрылуы.
46. Тарихи өлкетану мен этнографияның байланысы.
47. Қазақстан өлкетанушыларының Орталық бюросының құрылуы.
48. Ұлы Отан соғысы жылдарындағы (1941-1945) өлкетану жұмыстарының саябырлануы.
49. 1946 ж. ҚазССР Ғылым Академиясының Тарих, этнология және археология институтының ашылуы.
50. 1950-1960 жж. өлкетану жұмысының қоғамдық сипаты.
51. Қазақстан тарихын оқытуда өлкетану материалдарын пайдалану.
52. 1970-1980 жж. Республика мен облыстардағы өлкетану қоғамының негізгі бағыттары мен қызметтері.
53. Тәуелсіз Қазақстанның өлкетанушылық жұмыстарының ерекшеліктері: қиындықтар, мәселелер, тотаритарлық жүйенің зардаптары.
54. Жаңа бағытпен даму кезеңіндегі өлкетану жұмыстарына көзқарас.
55. Өлкетанушылық жұмыстарының баспасөз беттерінде жариялануы.
56. Республикадағы өлкетану жұмыстарының ерекшеліктері.

57. Мұражай, мұрағат, тарихи мәдени ескерткіштерді қорғау қоғамдарының тарихи өлкетануды оқытудағы рөлі.
58. Республикадағы өлкетанушылық музейлердің жұмысын қайта құруы.
59. Қазақстанның тарихи өлкетанудағы топонимика мен тарихи географияның рөлі.
60. Тәуелсіз Қазақстанның топонимикасындағы өзгешеліктер.

Тарихи өлкетану пәні бойынша ұсынылатын әдебиеттер

Негізгі:

1. Ашурков В.Н., Кацюба Д., Матюшкин Г.Н. Историческое краеведение. – М., 1980.
2. Ахметова С.Ш. Историческое краеведение в Казахстане. –Алма-Ата, 1982.
3. Байпаков К.М., Таймағамбетов Ж.К., Жумагамбетов Т. Археология Казахстана. – Алматы: Қазақ университеті, 2006.
4. Громов Г. Методика этнографических экспедиций. – М., 1966.
5. Исаева А.И. Тарихи өлкетану. – Алматы: Қазақ университеті, 2016.
6. История Казахстана в арабских источниках. Т. 1. Сборник материалов, относящихся к истории Золотой Орды. Извлечения из арабских сочинений, собранные В.Г. Тизенгаузеном. – Алматы, 2005.
7. История Казахстана в русских источниках XV-XX веков. Т. V. Первые историко-этнографические описания казахских земель. Первая половина XIX в. –Алматы, 2007.
8. История Казахстана в русских источниках XV-XX веков, Т. VII-IX. – Алматы, 2006-2007.
9. Калыш А.Б., Исаева А.И. Историческое краеведение Казахстана. – Алматы: Қазақ университеті, 2017. – 305 с.
10. Калыш А.Б., Исаева А.И., Бексеитов Г.Т. Историческое краеведение Казахстана по археологическим и письменным источникам. – Алматы: Қазақ университеті, 2019. – 356 с.
11. Козлитин И.П. Государственные архивы республик Средней Азии и Казахстана. Учебное пособие. –М., 1961
12. Масанов Ә.А. Очерк истории этнографического изучения казахского народа в СССР. – Алма-Ата, 1996.
13. Материалы по истории казахских ханств XV-XVIII вв. (Извлечения из персидских и тюркских сочинений). – Алма-Ата, 1969.
14. Раймханова К. Тарихи өлкетану. – Алматы: Қазақ университеті, 2004.
15. Милонов Н.П., Кононов Ю.Ф., Разгон А.М. и др. Историческое краеведение (Основные источники изучения истории родного края). – М.: Просвещение, 1969.

Қосымша:

1. Атлас географии Казахстана. – Алматы: Глобус, 2004.

2. Ахмедов Б.А. Историка-географическая литература Средней Азии XVI-XVIII вв. Письменные памятники. – Ташкент, 1985.
3. Бейсенова А.С. Исторические основы географических исследований Казахстана. – Алматы: КазГосИНТИ, 2001.
4. Джанузаков Т.С. Этюды о казахских этнонимах. – Алма-Ата, 1980.
5. Ерофеева И.В. Географические карты XVIII века как источник по истории, этнографии и исторической топонимике Казахстана // История Казахстана в документах и материалах: Альманах. Вып. 1. – Алматы: Изд-во ЛЕМ, 2011. – С. 330-357.
6. Жанұзақов Т. Қазақ ономастикасы. – Павлодар: ЭКО, 2008.
7. Жиренчин А.М. Из истории казахской книги. – Алма-Ата, 1971.
8. Кайназарова А.Е. Музейное дело в Казахстане (1831-1925 г.): автореф. дисс. .. канд. ист. наук. – Алматы, 1995.
9. Кимасов А. Деятельность статистических комитетов и их роль в изучении истории края (1877-1917): Дисс. канд. ист. наук. – Усть-Каменогорск, 1978.
10. Қазақтың этнографиялық категориялар, ұғымдар мен атауларының дәстүрлі жүйесі. Энциклопедия. – Т. 1-5. – Алматы: Слон, 2011-2014.
11. Левкин К.Г., Хербст В. Музееведение. Музеи исторического профиля: учебное пособие. – М.: Академический проект, 2004.
12. Мадиева Г.Б. Теория и практика ономастики. – Алматы: Қазақ университеті, 2003.
13. Мұсаұлы Ж. Тарих және ономастика. – Алматы: Санат, 2001.
14. Сариева Р., Абдуллина А. Очерки по истории организации архивного дела в Казахстане (1918-1945). – Алматы, 2007.
15. Төлебаев Т.Ә. Қосалқы тарихи пәндер. 1 бөлім: Оқу құралы. – Алматы: Қазақ университеті, 2013.
16. Шалғынбай Ж.Ж. История казахской книжной культуры (XIX в. – 1917 г. 1991–2001 гг.). – Алматы: Баспалар үйі, 2009. – 328 с.
17. Шалғынбай Ж.Ж. Казахстан в зарубежных источниках и материалах. Труды, исследования и путешествия российских и европейских ученых досоветского периода. Библиография. – Алматы: Кие, 2009.